

Met Sweelincks klavecimbel kun je het Concertgebouw aan

RUDOLF NAMMENSMA

Voor Johan Hofmann is dit Sweelinck-jaar wel heel bijzonder. Sinds kort beschikt hij over het enige instrument ter wereld dat zo klinkt als dat van de 450 jaar geleden geboren Jan Pieterszoon Sweelinck.

Donderdag geeft Hofmann in het kader van het Sweelinck Festival, een gratis toegankelijk concert met uitleg in de Waalse Kerk in Leeuwarden. Tevens toont hij dan op film het inwendige van dit instrument.

Sweelinck kenden we vroeger alleen van het vijftientig gulden biljet. Een onkreukbare verschijning met een statige uitstraling. Zijn koorwerken en instrumentale composities zijn onlangs weer onder de aandacht gebracht. Johan Hofmann, docent klavecimbel aan het Prins Claus Conservatorium van Groningen, is daar reuze blij mee. Hij verkent al tientallen jaren de mu-

ziek uit de zeventiende eeuw, de tijd waarin Sweelinck leefde. „Oude muziek heeft volop mijn interesse en ik moet zeggen: we komen er steeds meer over te weten. En weten we bij benadering hoe die muziek in die tijd moet hebben geklonken.”

Het klavecimbel dat hij sinds enkele maanden in huis heeft speelt daarbij een grote rol. „De meeste klavecimbels uit die periode zijn na Sweelinck verbouwd om te blijven voldoen aan de smaak van het publiek. En de kopieën die we vandaag de dag maken zijn kopieën van die verbouwde exemplaren. In de hele wereld bestaan nog slechts drie oorspronkelijke exemplaren uit het begin van de zeventiende eeuw die niet zijn verbouwd. Maar die verkeren in een erbarmelijke staat. Daar kunnen we niet veel mee.”

Voor zijn nieuwe Sweelinck klavecimbel is uitvoerig gekeken naar het oorspronkelijke materiaal en ook naar het type klave-

Johan Hofmann met zijn klavecimbel. FOTO JAN WILLEM VAN VLIET

cimbel dat de componist destijds in Amsterdam bespeelde. „Dat is exact bekend, want het deksel daarvan bestaat nog. In 1990 is het gevonden en op grond daarvan is vastgesteld dat hij in 1604 voor de Stad Amsterdam naar Antwerpen is gereisd om daar de

Rolls Royce onder de klavecimbels te kopen. Een transpositieklavecimbel, met twee rijen toetsen. Bij de firma Rückers. Dat was een hele onderneming als je bedenkt dat Sweelinck zich hiervoor in het hol van de leeuw waagde. Amsterdam had een ge-

Uniek instrument klinkt als 450 jaar geleden

reformeed stadsbestuur. Antwerpen was katholiek. En de Tachtigjarige Oorlog was aan de gang.”

Wie beschikten er nog meer over zo'n kostbaar instrument? „De stad Utrecht bijvoorbeeld. Het is goed mogelijk dat Mozart daar nog op heeft gespeeld, maar toen was het al verbouwd. En ook Sweelincks leerling Scheidemann had er een in Hamburg. En daarmee wordt een interessante lijn zichtbaar: die van onze Amster-

damse Orfeus naar de grote Johann Sebastian Bach. Verder werden deze kostbare klavecimbels in koninklijke kringen cadeau gedaan. Uit inventarislijsten van vroeger blijkt hoe bijzonder ze waren. Daarop werden ze apart aangeduid. Als 'Rückers'. Ook deze 'reproductie' was vrij kostbaar, iets wat Hofmann er toe bracht benefietconcerten in huiskamers te organiseren. Zo is het instrument er gekomen. Vijf maanden geleden. De maker heet Matthias Griewisch en komt uit de buurt van Heidelberg.

Wat maakt dit instrument nu zo anders dan andere klavecimbels? „Dat is een nogal technisch verhaal, maar wat meteen opvalt zijn twee rijen toetsen die verschoven boven elkaar zitten. Verder zie je veel enkelvoudige snaren in plaats van dubbele. En zit er een mechanisch wonderlijke ingebouwd, van Zwitserse precisie, verstopt onder een latje. Dat is het geheim van dit klavecimbel.” En het effect op het geluid? „Een

gouden glans, een rijkdom aan lage klanken en de illusie van klokken die beieren. En dan het volume: daar kun je het Concertgebouw mee aan!” Of het echt zo klinkt als het instrument van Sweelinck? „Het is allemaal heel verantwoord en op dit moment kunnen we echt niet nog dichter bij zijn klankwereld komen.”

Sweelinck Festival Leeuwarden (en Dronrijp)

Dinsdag 4 september Doopsgezinde Kerk 20.00 u: masterclass Erik Bosgraaf, blokfluit (gratis)

Woensdag 5 september Doopsgezinde Kerk 20.00 u: Cordevento XL met Erik Bosgraaf

Donderdag 6 september Waalse Kerk 20.00 u: concert met uitleg Johan Hofmann, transpositieklavecimbel (gratis)

Vrijdag 7 september Grote Kerk 20.00 u Age-Freerk Bokma en Theo Jellema, orgel

Zaterdag 8 september Salviuskerk, Dronrijp 20.30 u Theo Jellema, orgel en Ivan Iliev, barokviool (gratis)